

Kampen mot våld i hemmet - en ny strategi i Island.

av Sigríður Björk Guðjónsdóttir, polischef

Jag behandlar här ett nytt arbetssätt angående våld i hemmet. För att närmare bestämma ”våld i hemmet” måste två villkor uppfyllas: För det första att offer och gärningsman har nära relation till varandra, t.ex. att de på något sätt är besläktade. Det kan vara frågan om nuvarande eller tidigare makar eller sammanboende, barn, syskon, föräldrar eller förmyndare, men det kan också gälla tredje part ifall syftet är att närma sig en person med nära relation. Det andra villkoret är att det måste röra sig om brott mot strafflagen eller barnavårdslagen: T.ex. överfall/misshandel, sexualbrott, hot, fördärvande av ägodelar, förtryck, prostitution, människohandel eller liknande. Brotsplats kan vara var som helst och behöver inte begränsas till hemmet.

Men varför behöver man ändra arbetsmetoden?

Vårt system har haft många brister. Polisen lyckades sällan avsluta brottsundersökningen till fullo och ofta fick man inte fram fällande domar även om det rörde sig om allvarliga brott. Åtgärder som hade införts i lag år 2011 om närmandeförbud och avvisning från hemmet, d.v.s. det så kallade österrikiska sättet användes i det närmaste aldrig.

Polisen på Suðurnes i Sydvästdistriktet inledde ett års försöksprojekt tillsammans med distriktets socialtjänster i början av februari 2013. I början bestod försöket helt enkelt av omprioriteringar hos polis och kommun i syfte att förbättra service till offer för våld i hemmet. Alla arbetsändringar gjordes enligt gällande isländska lagar och utan tillskott av finansiella medel. Rikspolischefen införde detta nya arbetssätt i alla polisdistrikt i december 2014 och alla polisenheter och kommuner gjorde detsamma år 2015. I Reykjavík startade projektet som ett års försöksprojekt den 12 januari 2015. En oberoende instans, Rannsóknarstofnun Háskóla Íslands í kynjafræði (RIKK) övervakade projektets införande hos polisen, socialtjänsten och barnavårdsnämnder. Resultatet var positivt trots enstaka fnurror på tråden.

I dag samarbetar polisen och socialtjänsten så att polisen kallar alltid efter hjälp från socialtjänsten när det gäller utkall där man misstänker våld i hemmet. Syftet är att stödja våldsoffren. Polisen tillkallar också juridiska ombud för våldsoffren och inleder undersökning direkt på brotsplatsen. Denna metod innebär att kriminalpolis tillkallas för att tillsammans med övrig polis åka till brotsplatsen. På detta sätt uppnås mer målmedvetet agerande hos polisen och en förbättrad brottsplatsundersökning. Man presenterar åtgärder som närmandeförbud och avvisning från hemmet samt stöd för gärningsman. Man prioriterar också som tidigare nämnts stöd till offer tillsammans med stöd från barnavården. Man lade också vikt vid insamlande av olika fakta som läkarintyg och använde sig av lösningar där man t.ex. kunde upprätta polisanmälan utan medverkande av brottsoffren, som ofta befann sig vara oförmögna att driva denna sak.

När våld i hemmet sker och polisen har svarat på nödutkall öppnas ett visst fönster där våldsoffren på grund av rädsla är beredda att hjälpa polisen. Detta tillfälle måste polisen använda väl i undersökningen. Systemet måste hindra upprepade brott och garantera att de mål som väcks får snabb behandling. En av den viktigaste delen i arbetssättet är att våldsoffer och gärningsmän får rättvis social, psykisk och juridisk hjälp. Inom en vecka från händelsen skall undersökningspersonal och socialarbetare göra ett oförberett besök

i brottsoffrets hem, så kallat efterföljandebesök. Detta för att undersöka situationen i hemmet, se om våldet fortfarande existerar, om ny åverkan syns på våldsoffren etc. Därefter försöker man bedöma och fortsättningsvis försöka hindra att våldshandlingarna upprepas.

Polisen och systemet som helhet behöver mer än tidigare reagera mer bestämt vid våld i hemmet. Våld i hemmet är ingen privat angelägenhet skyddat av hemmets revir utan ett tragiskt samhällsproblem. Undersökningar bekräftar att barn som växer upp i hem där våld äger rum (oavsett om de själva blir direkta våldsoffer eller om de bevittnar det) skadas på samma sätt som barn som växer upp i krigshärjade länder. När vi bedömer riskerna måste vi begrunda de faktorer som är farligaste:

Tidigare våldshistoria

Hot om livet

Svartsjuka

Strypgrepp

Stalking

Graduell ökning

Handikapp

Graviditet

Ålderdom

Resultatet av huvudstadsområdets pilotprojekt blev att våld mellan makar eller tidigare makar var 69 % av fallen och att i 69 % av dessa fanns historia om tidigare våld. I 64 % av fallen fanns barn skrivna i hemmet. Majoriteten av gärningsmän (64 %) var i åldern 18–40 år och 54 % av våldsoffret var i åldern 18–40 år.

Drygt en fjärdedel av våldsoffren var manliga, därav knappt en tredjedel barn/omyndiga.

De flesta männen var i åldern 36–50 år (37 %)

74 % av brottsoffren var kvinnor, därav knappt 9 % barn/omyndiga

De flesta av kvinnorna var i åldern 21–40 år (55 %)

Omkring 23 % av brottsoffren var utlänningar (från knappt 40 länder, allra flesta från Polen, därefter Vietnam och Thailand).

Från 2013 har det skett 17 dråp i Island (???). Av dessa kan 11 tillfällen (60 %) rubriceras som våld i hemmet. I drygt 40 % av fallen (8 mål) fanns det starka relationer mellan de berörda parterna.

Dessa mål är mycket allvarliga. Vi måste garantera parternas säkerhet med alla tillgängliga medel. Vi måste förstå att brottsoffren kan befinna sig i den situationen att de inte kan ta ansvar för att upprätta polisanmälan. Vi måste noggrant undersöka påverkan på barnens hälsa. Barn som växer upp i hem där våldshandlingar sker riskerar att själva hamna i våldssituationer i vuxen ålder. De tenderar oftare att brottas med beteendestörningar, lida av psykiska störningar och ha större tolerans för våld. Det är också mer sannolikt att de själva utsätts för våld. Det är allmänt missförstånd att barn inte uppfattar våld i hemmet. Det att vistas i ett hem där det förekommer våld har samma påverkan på barn som att själva utsättas för det. Våld i hemmet påverkar all kontakt i hemmet.

Hjälp, uppföljning och stöd gör att allt fler söker hjälp. Förtroende för polisen och systemet måste finnas och nyckeln till det är samarbete.

Man har gjort justeringar i lagen efter att detta nya arbetssätt infördes och det är positivt. Och vi har sett stora prioriteringsändringar inom systemet.

Samarbete mellan socialarbete, barnavård, polis och hälsovård har ökat. Nu angriper vi problemet på mer övergripande sätt. Flera mål går till åtal och närvaroförbud, avvisning från hemmet och åtal för våld i hemmet ökar. Flera personer söker nu hjälp.

Åtgärder mot våld i hemmet har prioriterats av den regering som tillsattes i januari 2017. Trots en del motstånd i början kommer det nya arbetssättet att fortsätta. En ny institution öppnar inom kort, – ett mottagningshem för våldsoffer, Bjarkarhlíð, – instiftat av stat och kommun samt olika självständiga föreningar där polisen i huvudstadsdistriktet är en av deltagarna.

Näst på listan är sexualbrott, eftersom allt för få brott får tillräckligt bra behandling inom systemet, precis som våld i hemmet tidigare. Vi behöver lägga vikt vid att lösa detta problem, samarbeta över institutionsgränser, – mellan olika institutioner, departement, universitetssamfund, fria föreningar. Vägen är utstakad. Våld kan inte tolereras, och särskilt arbete för att stävja våld mot barn och kvinnor behöver andra arbetsmetoder än de som hittills har används inom det klassiska systemet.

Sigríður Björk Guðjónsdóttir är född 1969. Hon är jurist och läste masterutbildning i Lunds universitet i Sverige och är snart klar med sin masterexamen vid Islands Universitet. Sigríður började sin karriär som direktör i Västfjordarnas Skatteverk 1996, hun blev polismästare i Isafjörður 2002, ställföreträdande rikspolischefi 2007, polischef på Suðurnes i Sydvästdistriktet 2009 och polischef i huvudstadsområdet 2014. Sigríður Björk är gift med Skúli S. Ólafsson pastor i Neskirkja i Reykjavik. De har tre barn i åldern 6 - 26 år. Sigríður Björk fick sitt första barnbarn i slutet av förra året, en flicka född den 20. december s.l.

Medföljande:

Bild av Sigríður Björk

Bild av statistik, **ord är isländska**

Översättning:

Fjöldi = Antal

Ágreiningur = Tvister

Heimilisofbeldi = Våld i hemmet

Alls = Totalt

